

Daam Van Reeth e.a. Het WK is een koekoeksei

Massamanifestatie
negeert noden van
gastland Brazilië

Daam Van Reeth is sporteconoom en docent aan KU Leuven (Campus Brussel). Klaas De Brucker is transporteconoom en docent aan KU Leuven (Campus Brussel). Paul Sablon woont in Salvador da Bahia en maakte de straatprotesten van dichtbij mee.

Brazilië staat met enige reden te boek als voetbalgek, maar de bevolking is aan de vooravond van het wereldkampioenschap evengoed voetbalwoedend. De woede houdt verband met de 11 miljard dollar die de overheid zal hebben uitgegeven om het evenement mogelijk te maken – sommige bronnen hebben het al over 15 miljard. En het ergste: de echte kost ligt nog hoger.

De Braziliaanse economie groeide de voorbije jaren gestaag, maar de toenemende rijkdom blijft in de handen van een minderheid. Het WK symboliseert de kloof in het land. De snelheid waarmee Brazilië budgetten vrij-

maakte voor het WK steekt schril af tegen de structurele tekorten op vlak van basisinfrastructuur – die cruciaal is voor de creatie (en verdeling) van welvaart – zoals gezondheidszorg, onderwijs, openbaar vervoer, corruptiebestrijding en veiligheid.

In publieke ziekenhuizen sterven mensen in de wachtlijnen. Het onderwijs is erbarmelijk, tenzij je privéonderwijs volgt. Om je woning te beveiligen, heb je privébewakers nodig. Het openbaar vervoer is ontoereikend. In grote steden zoals São Paulo nemen pendelaars 's ochtends de metro eerst in omgekeerde richting naar het beginpunt van de lijn, omdat ze enkel daar nog op het toestel richting stadscentrum geraken. In Salvador da Bahia ligt de metro er, wegens geldgebrek, onafgewerkt bij. Genoeg brandstof voor blijvend straatprotest, dus.

De bevolking kreeg in haar straatprotesten steun van oud-voetballers als Romario, Pelé, Bebeto en Rivelino. Rivaldo noemt de organisatie een schande. Volgens hem heeft Brazilië “andere prioriteiten, zoals scholen, ziekenhuizen en gevangenis”.

Het geld dat de overheid besteedt aan de bouw van voetbalstadions kan ze niet meer investeren in andere sectoren. Beloftes van de president om de stadions te financieren met private middelen bleken vals, gewoon om het protest te temperen. Zo gaat voetbal in Brazilië ten koste van bijvoorbeeld gezondheidszorg. Het is een vorm van ‘verdringing’, een ‘koekoekseffect’ – in de economische literatuur: ‘displacement effect’ en ‘crowding out effect’. Het WK voetbal is dus zeg maar een koekoeksei, dat andere eieren en jongen uit het Braziliaanse nest verdringt.

Maar staan er dan geen opbrengsten tegenover deze kosten? Uiteraard. Helaas heeft het verleden uitgewezen dat de opbrengsten van megasportevenementen meestal sterk overschat worden. Brazilië is na China (Olympische Zomerspelen 2008), Zuid-Afrika (WK voetbal 2010) en Rusland (Olympische Winterspelen 2014) het volgende BRICS-land dat een groot sportevenement organiseert. Maar veel meer dan een economische stimulans zijn deze organisaties vooral prestigeprojecten met weinig maatschappelijke return. De

Zuid-Afrikaanse voetbalstadions gebouwd voor het WK-voetbal in 2010 staan nu te verkommeren. Deze zogenaamde ‘witte olifanten’ worden nauwelijks benut of kosten handenvol geld aan onderhoud. Brazilië mag dan wel een rijkere voetbaltraditie hebben, ook daar rijzen vragen over de toekomst van de nieuwe voetbaltempels.

FIFA versus favela's

Ook de initieel afgesproken investeringsverhouding, 900 miljoen euro voor de stadions en 2,4 miljard euro voor de basisinfrastructuur (nutsvoorzieningen, wegen, luchthavens), werd niet alleen op zijn kop gezet, de werkelijke kosten voor de stadions bedragen ondertussen al het viervoud van het initieel afgesproken bedrag. De stadions moesten immers volgens de luxueuze normen van de Wereldvoetbalbond (FIFA) worden gebouwd – ware het dat de FIFA zelf bijna niets bijdraagt. Nochtans is het juist de basisinfrastructuur die een duurzaam karakter heeft en potentieel welvaart creëert. Recent inves-

teerde de overheid 100 miljoen euro in de opleiding van leger en politie om de buitenlandse supporters te beschermen, terwijl gewone mensen in en rond de favela's (sloppenwijken) in de grootste onveiligheid leven. Ook de bouw van de stadions zelf ging al gepaard met meerdere dodelijke arbeidsongevallen. Het moest allemaal snel gaan.

Maar wie is nu eigenlijk de schuldige? Er is natuurlijk de Braziliaanse regering die door een keuze voor imago en prestige haar eigen bevolking in de kou zet. Maar er zijn ook medeplichtigen. Zoals opnieuw blijkt uit de gecorrumpeerde toewijzing van het WK 2022 aan Qatar kiest de FIFA steevast voor het grote geld en houdt, net als een koekoek, weinig rekening met lokale omstandigheden. Maar alle grote manifestaties kunnen uiteindelijk maar bestaan omdat er vraag naar is vanwege consumenten. Deze vraag levert FIFA de munitie om hun ‘(wan)daad’ goed te praten. Zo zou men kunnen stellen dat de kijkers minstens ‘medeplichtig’ zijn in dit verhaal. De vraag is of deze kijkers beseffen welk onrecht zij de Braziliaanse bevolking aandoen?